

TÜRK VE DÜNYA EDEBİYATINDA MASALLAR

PROF. DR. NECATİ DEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	9
1. Masalların Dış Yapı Özellikleri	10
2. Masalların İç Yapı Özellikleri	10
3. Masalın Bölümleri	11
4. Masal Anlatıcısı	12
5. Masallar ve Değerler Eğitimi	12
6. Masallar ve Dil Eğitimi	13
6.1. Masallar ve Dinleme Becerisi	15
6.2. Masallar ve Okuma Becerisi	16
6.3. Masallar ve Konuşma Becerisi	18
6.4. Masallar ve Yazma Becerisi	19
6.5. Masallar ve Dil Bilgisi Becerisi	20
7. Dünyada Masal Türünün İlkleri	22
8. Türkiye’de Masal Türünün İlkleri	22
9. Fablın (Hayvan Masallarının) Genel Özellikleri	23
10. Masal Fabl Farklılıkları	24
 BİRİNCİ BÖLÜM	
TÜRKİYE’DEN MASALLAR	25
 İKİNCİ BÖLÜM	
TÜRKİYE’DEN FABLAR (HAYVAN MASALLARI)	75
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRK DÜNYASINDAN MASALLAR	87
1. Altay Cumhuriyeti	92
2. Saha ya da Yakutistan Cumhuriyeti	93
3. Azerbaycan Cumhuriyeti	99
4. Türkmenistan Cumhuriyeti	106

5. Kazakistan Cumhuriyeti	108
6. Kırgızistan Cumhuriyeti	113
7. Özbekistan Cumhuriyeti	120
8. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	125
9. Gagauz Yeri	128

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK DÜNYASINDAN FABLLAR (HAYVAN MASALLARI)	133
1. Altay Cumhuriyeti	135
2. Saha (Yakut) Sahası	138
3. Azerbaycan Cumhuriyeti	141
4. Türkmenistan Cumhuriyeti	145

BEŞİNCİ BÖLÜM

DÜNYADAN MASALLAR VE FABLLAR (HAYVAN MASALLARI)	151
1. Kelile ve Dimne	153
2. Ezop Masalları	160
3. Binbir Gece Masalları	162
4. Binbir Gündüz Masalları	169
5. Grimm Kardeşlerin Masalları	176
6. La Fontaine Masalları	182
7. Andersen Masalları	187
8. İtalyan Masalları	196

KAYNAKÇA	199
----------------	-----

ÖN SÖZ

Genel anlamda masal, halk edebiyatının sözlü kültür ürünleri içerisinde en hareketli türlerden birisidir. Anlatmaya dayalıdır. Hayal mahsulüdür fakat anlatıldığı toplumun dili ile kültürünü yansıtır.

Masallar, evrenseldir. Bütün ulusların masalları doğrunun yanındadır. Ayrıca masalların benzerlerine hemen her kıtada rastlamak mümkündür.

Masal; derstir, öğretmendir. Çünkü her masal, öğretmek için anlatılır. Öğrenmenin sonu olmadığı gibi masalların da sayısı sınırsızdır.

Masallar, saflık ve temizliktir. Hemen her masal saflık, dürüstlük, temizlik içerir. Bu yüzden bütün toplumlarda çok sevilmiştir.

Masallar iyilikleri sever, kötülükleri lanetler. Sevdiği özelliklerin öğrenilmesi ve benimsenmesi için var olduğunu beyan eder. Kötülüklerin, iyi şeyler olmadığını da açıklar. Masallar, herkesi iyi ve dürüst insan olmaya davet eder.

Masallar iyilikleri öğretir, kötülükleri uzaklaştırmak ister. Şayet insanlığa bin yıl, hatta on bin yıl sonra iyilik lazım olacaksa masalların unutulmaması, canlılığını yitirmemesi gerekir. Binlerce yıl sonra da insanlar kötülükten, zalimlerden uzak olmak isteyeceklerinden masallar ihmal edilmemelidir.

Çocukların ve gençlerin hayal güçlerinin geliştirilmesinde masallar yine eşi bulunmaz materyallerdir. Masallar, çocukları Zümrüdüanka kuşunun kanatlarında sınır tanımaz bir dünyanın kapısından içeri alır, devler ülkesinde gezdirir, altın sarayın incilerle, yakutlarla süslü tahtına oturtur ve adalet olmayan ülkeye adalet getiren bir şehzade yapar. Bu hayallerle yetinmeyen çocuklara dinleme sonrasında masalı kendi hayalleriyle

anlatması istenebilir. Çocuk dinlediklerini yorumlar, yeni hayallerle birlikte yaratıcı düşünme becerisini geliştirir.

Masallar ayrıca ana dili öğretimi okuludur. Dilin en saf, en temiz, en akıcı özelliklerini taşır.

Masallar, sadece çocuklar için değildir. Aynı zamanda yetişkinler için de derin anlamlar taşır, toplumsal eleştiriler içerir.

Eğitim hayatında masalların iki boyutu vardır. Bunlar genel anlamda *masallar* ve daha çok ders ve öğüt vermek için anlatılan *fabllar* (hayvan masalları)'dır.

Fabl her zaman öğretici ve mesaj vericidir. Fablın sonunda genellikle küçük bir hayat dersi verilir. Masallar ise mesaj vermeyi hedeflemez. Masalların sonunda ise genel olarak iyiliğin ve dürüstlüğün başırası vardır.

Masal ve fablların eğitim hayatındaki öneminden dolayı biz çalışmamızı iki yönlü biçimlendirdik. Bu doğrultuda çalışmamızı beş bölüm olarak düzenledik: Bu çalışmada birinci bölümde “*Türk Masalları*”na; ikinci bölümde: “*Türkiye’de Fabllar (Hayvan Masalları)*”; üçüncü bölümde “*Türk Dünyasından Masallar*”; dördüncü bölümde “*Türk Dünyasından Fabllar (Hayvan Masalları)*”; beşinci bölümde ise “*Dünyadan Masallar ve Fabllar (Hayvan Masalları)*”a yer verilmiştir.

Bu çalışmada okuyuculara Türkiye’den sunulan masalların tamamı tarafımızca derlenmiştir. Türk Dünyası ve dünyadan sunulan masallar ayrıntılı biçimde kaynağı belirtilerek, kısmen de düzenlemeler yapılarak sunulmuştur. Çalışmada mümkün olduğunca olay örgüsü ve mesajları düzgün olan masallara ve fabllara yer verilmiştir.

Çalışmamızın yararlı olması, okunması ve ona sahip çıkılması dileklerimle...

Ankara / Ümitköy, 30 Mart 2025

Prof. Dr. Necati DEMİR

Dünya Güzeli

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; atlıkarıncalar cirit² oynarken eski hamam içinde. Bir varmış, bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler; dağlardan, taşlardan; kurtlardan, kuşlardan daha da çokmuş.

Vaktiyle bir ülkenin bir padişahı varmış. Bu padişahın gezmediği yer, görmediği şehir, almadığı ülke kalmamış.

Günün birinde hastalanan padişahın gözleri, görmez olmuş. Hiçbir doktor derdine çare bulamamış. En sonunda bir derviş:

– Padişahım! Senin gözlerinin ilacı, ayak basmadığın topraklardır.

Bu sözle birlikte padişahın en büyük oğlu ayaklanmış.

– Sevgili babacığım! Gidip de; görmediğin, ayaklarını basmadığın toprakları bulup sana getireceğim.

Büyük oğlan, atını sürüp gitmiş. Aradan birkaç hafta geçtikten sonra da dönüp gelmiş. Getirdiği toprağı babasına verip:

– Babacığım, bu toprağı senin için, yedi iklim ötedeki Çetin Dağ'ın doruğundan aldım. Padişah sevinememiş. Üzüntüyle:

– Benim için çok zahmet çekmişsin oğlum. Gençliğimde oralarda keklik avlamıştım. Padişahın ortanca oğlu söz almış hemen:

– Babacığım, gidip görmediğin, ayağının basmadığı toprakları ben getireceğim sana.

Günün birinde geri dönen ortanca oğlan:

– Babacığım müjde! Gözünün ilacını buldum. Eminim ki toprağı aldığım yere hiç gitmemişsindir. Yedi kuş uçuşu uzak-taki uçurumun altından aldım bu toprağı, getirdim.

Padişah, ortanca oğlunun getirdiği toprağı da sevinememiş.

2 cirit: 1. At üzerinde koşturarak birbirine uzun sopa atılarak oynanan oyun;

2. Bir metre boyunda kuşburnu ve karamuk ağaçlarından kesilen çubuk.

– Benim için çok zahmetler çekmişsin yavrum. Ama ben gençliğimde oralarda ördek avlamıştım, demiş.

Bu kez padişahın küçük oğlu şansını denemek istemiş.

– Babacığım, ben senin derdine çare olacak toprağı bulup getireceğim.

Sarayın at çiftliğine giden delikanlı, görüp beğendiği bir tayı alıp beslemiş. Boş bir tarlayı da kırk gün sulatmış. Kırk birinci gün atına binen küçük şehzade, atı çamur olan tarlaya sürmüş. O kadar koşturmuş, o kadar koşturmuş ki tarlada çamur kalmamış.

– Bu iş tamam! Atım istediğim duruma geldi, demiş.

Küçük oğlan, atına atlayıp yola koyulmuş. Yolda parlak bir kuş kanadı görünce alıp cebine koymuş. Bindiği at, dile gelip konuşmaya başlamış:

– Alma o kanadı, şehzadem! Başına bela getirir, demiş. Ama delikanlı, atın sözünü dinlememiş.

Sonunda bir şehre gelmişler. Bir handa konaklamış. Şehzade uyuyunca, kuş kanadı ısıllı ısıllı yanmaya başlamış. Meğer o ülkenin padişahı:

– Bu gece kimse ışık yakmasın, diye tellal çıkartmış. Gece devriye gezen padişahın adamları, bakmışlar ki bir hanın penceresinden ışık sızıyor. Hemen içeri girmişler. Küçük oğlanı yaka paça tutup padişahın huzuruna çıkartmışlar. Padişah kızgınlıkla:

– Delikanlı, fermanıma rağmen nasıl ışık yakarsın?

Kötü bir maksadının olmadığını söyleyen küçük oğlan:

– Efendim, ben buraların yabancısıyım. Fermanınızdan haberim yok, kaldı ki ben ışık filan da yakmadım. Adamlarınızın gördüğü ışık, yolda bulduğum bir kuş kanadından çıkıyor. İsterseniz onu size seve seve verebilirim.

Padişah, kanadı alıp şehzadeyi serbest bırakmış. Geceleri sarayı ısıllı ısıllı yapan kanat, her tarafı aydınlatıyormuş. Padişah, bu durumdan çok memnunmuş. Bir gün kendi kendine şöyle düşünmüş:

– Kanadı bu kadar güzel olan bir kuşun, kim bilir kendisi nasıldır? Bu kanadı bana veren genç, kuşu da bulup getirebilir.